

Ako je van crkve na prostranom grobištu toliki broj znamenitih spomenika, koji bi dokazivali znamenitost obitola i osoba pokopanih onog vremena, kada se velmože i dostojanstvenici običavaju pokopavati po crkvah u umjetne grobove sa urezanimi pismenimi nadpisi, zar se nebi moglo dobrom nadom nagovieštati, da bi se na zasutomu tlu ove narodne zadušbine starinske crkve moglo naći umjetnih grobova i pismenih uspomena poviestnih dostojanstvenika?

Evo što nas je odlučilo da obielodanimo ove crtice i ukriepilo u nadi, da bi one mogle potaknuti koga rodoljuba, da se odvaži na posao kako bi se izniela klačarda i kamenje iz crkovnih zidina, čim je tlo zasuto, stavnim uhvanjem, da bi trud i trošak bio naplaćen kojim važnim odkrićem, za koga narodna poviest i učenjaci bili bi mu harni i zahvalni.

Kada bi se moglo dokazati, da je hrvatski sabor na mlado ljetu god. 1527 držan u našoj Cetini u Dalmaciji, tada bi ova crkva još znamenitija bila kao poviestni spomenik, jer bi baš u njoj sastali se bili velmože narodni zastupnici, i u njoj bila napisana adresa, kojom je Ferdinand Habsburgski bio odabran za hrvatskog kralja.

Fr. Stip. Zlatović.

Drevna špilja

na otoku Braču kod samostana (herema) Stipančića.

Nalazeći se na Bolu prošlih praznika, čuo sam pripovjedati čudne stvari o nejakvoj špilji više sela Murvice, gdje su njezga dva brata pustinjaka svoje dne u samoći do smrti provela. Ovo sbudi u meni želju, da ju čim prije razgledam i proučim, te 11 kolovoza ranim jutrom zaputih se u samostan Stipančića, koj leži na blizu rečene špilje. i gdje sada stanuju gornje koludrice (pizokere) reda sv. Augustina. Kod samostana je crkvica, a na njoj ploča, na kojoj je liepo ukresan ostensorij sa dvie svieće po boku i godina 1477.¹

¹ Koludrica *teta Lucia* (tako se zovu medju sobom koludrice, a sada jih sedam na broju) pokaže mi dosta starih listina i pergamena iz mletačke dobi. Latinske su i italijanske, a u njima su zapisane redovničke zadužbine, potvrde i pravila samostana. Navlastito je zlamenita oporuka *Jakoba Jurinkovića* iz Pražnica, kojom ostavlja svoja dobra samostanu, jer bi ga mogla zateći smrt u hodočašćenju sv. Jakoba od Kompostelle (*che è in cavo al mondo*). Darovnica napisana je god. 1540 *die veneris sexta februarj*. Uz

Spomenuta je špilja daleko od samostana oko 150 m. Otvor joj je dug po prilici 15 m. a visok 20. Sada je otvor pregradjen zidinom, te će biti s vrata do vrh špilje 16 m. duljine. Špilja se unutra sve prama vrhu sužuje. S desne i lijeve strane špilje su naokolo uresi. Na pr. s lijeve strane su različite rupe za držanje posudja, a bit će jih preko dvadeset svakoga oblika. Kod rečenih su rupa dvie glave, jedna duge brade na šiljak, a druga u profilu, te predstavlja polumjesec. Niže spomenute je glava otvorenih usta; pa malo dalje dolazi ogromni lik krokodila, čiji prednji dio tiela izlazi iz litice, a žvalo mu je otvoreno, kao da hoće da proždre tigru, koja je nad njim, te je okrenuta glavom put desne, dočim krokodil put lijeve. Krokodil ima uši, i tako postaje mithička životinja. Poviše krokodila je druga glava felinske životinje. Na izbočenu su kamenu dvie glave ljucke, al' imadu ogromne uši kao u vuka. Na čelu je jedne glave kao amajlija (amulet) svoga oblika. Izpod krokodila je kao kamenica s uresima, te sliči kakvoj plitkoj posudi. Za krokodilom je sedam izdubina (nikija), od kojih je jedna ogromna. Malo poviše je izdubljena česma u živcu kamenu, te se napunja kroz ciedionike. Ovo bi bilo s lijeve strane; a sad da vidimo što je s desne, počamši sa dno špilje.

I ovdje je česma ciedionik, a malko niže križ ukresan kašnje. Niže česme je ukresana glava u četvorini, na kojoj je okvir. Stalagmit, koj se ciedi iz česme, pokrio je glavu debelom korom. Uz česmu je ogromna pečena džara jajastoga oblika. Visoka je 0.93 m., u premjeru joj je najviše izbočenosti 0.85, a otvor joj

spomenute spise i sljedeća pergamena, koju priobčujem i za primjer drevne čakavštine: „U ime bosie: za uspomenutie i to na 29 luia nachon 1530 jest ucinio gratiu i dopuschieniyе gospodin Petar Murisin (Moresini) chnez dom Paulu Dubraucichiu i Giurgiu bratu gnegouu i onim choludricam, che se nahode, i po vrime dosastno budu nahodit se od gnih drusbe v ouoi gnih schupschini, gnim i gnih nastascnichom alitim successorom i nastascnicam, od zenglie cha se nahodi unutra meu Dragognin Chudi i put optieni nad vino-grade Muruische i meu Muruischi Dolaz i Duboui Dolaz, onacho chacho pari v instrumentu od te gratie i dopuschtengia, chi e sada u sgar recenoga don Paula, buduchi procaratur don Marian Figuich a sfidochi Martinich y ios drugi, zabio sam tcho, a cancelir Mucio.

Ove zgar ricene rici ya Peter Philippouich sin gospodina Yercha ispisah is yedne polize nasim yasichom pisana buduchi moglien od gospodina Dubravcichia na ime Stjepana Jurincouichia od gorgni spila na lug od Dubovoga Dolza, ya buduchi za cogitura cancellarie Bracche“.

je u promjeru 0.40. Oko džare nije nikakva nadpisa ili pečata. Niže džare je ukresano pet izdubina oblo na kut i na list djeteline. Malo podalje je u jednoj izdubini negativa, koja izpunjena dala bi pravi oblik glave. Tu su i nekakvi dubki uresi. Sad dolazi iza druge pregrade izdubina, gdje je ukresan kao oblik kapele, a za ovim prava kapela, kojoj je otar ukresan bez stupova u litici. U kapeli su dvie podstupine lionske a jedna nadstupnina *renaissance*. Na otaru je gospin kip pokvaren a još uza nj drveni krst dobro izradjen. Uz kapelu su ukresani stepeni, a poviše kapele je ruka, koja drži kao sud, te andjeo, golub gdje pita golubiće na gnjezdu; pa niže gnjezda dva poprsja, koja predstavljaju muško i žensko, a na glavi jim po križ. Malo podalje je izdubina, a uza nju sjedalo. Niže sjedala je grob ogradjen i sada otvoren, te u njemu nije ostataka.

Blizu su špilje tri sjedala u živcu. Glavno je sjedalo napravljeno tako, da je naslonjalo za ruke i glavu, te bi rekao, da je otisak čovjeka kad sjedi. Iza sjedala je liepo ukresana kamenica. S ovih je sjedala liepo pogledati na divnu prodolinu, koja se stere niže špilje. Malo podalje od spomenutih sjedala ukresani su kao stepeni, a uza nje je zidina, te to puk sve zove *kamenicama*. Nad špiljom je pak ogradjeno u sušici nekoliko ograda kao torova.

Ova špilja bjaše njegda sva nasuta zemljom, a to se pozna i po ovoj sgodi. Nazad doba njeko dodje da kopa blago, te premećući izkopa glavu *sfinge* i još jednu te i omanjih posuda od mramora. Valjalo bi tu dalje kopati, jer bez dvojbe tu leži skrito još mnogo predmeta, po kojimi bi se moglo točnije opredjeliti doba ove davne i zlamenite špilje.

Vid Vuletić-Vukasović.

D r i d.

Navodeći Porfirogenit jedanaest hrvatskih županija, šesta mu je »Parathalassia« ili »primorska«. Nu više je priedjela na obalah hrvatskoga mora »primorjem« se nazivalo, i u jednomu od ovih »Drid« je bio. Treba nam daklen najprije zapoznati, u komu je »Drid« bio, i onda o »dritskih starinah« koju navesti.

»Primorje« od Neretve uz Pelješac k Dubrovniku sa Slanom i Smokovljem (*Šafar. slav. alterth. II, 295*), komu su jošter pripadali i otoci: Mljet, Korčula, Brač i Hvar, te se *Maronia* zvalo. God.